

XXV OLIMPIADA
WIEDZY
O ŻYWIENIU I ŻYWNOŚCI

ETAP OKRĘGOWY
rok szkolny 2020/2021

Pytania wyboru (wybierz jeden wariant odpowiedzi).

1. Hormonem hamującym wydzielanie insuliny przez trzustkę jest:
  - A. adrenalina
  - B. glukagon
  - C. acetylocholina
  - D. serotonina

2. Cukrzycę rozpoznaje się, kiedy stężenie glukozy we krwi na czczo (oznaczone 2-krotnie) wynosi:
  - A. <100 mg/dl
  - B. 100 - 125 mg/dl
  - C. >126 mg/dl
  - D. >50 mg/dl

3. Udział tłuszczów w pokrywaniu zapotrzebowania na energię u osób z cukrzycą powinien wynosić:
  - A. 20-25%
  - B. 25-40%
  - C. 15-35%
  - D. 40-55%

4. Jeden wymiennik węglowodanowy to ilość produktu wyrażona w gramach dostarczająca:
  - A. 100 g węglowodanów ogółem
  - B. 10 węglowodanów przyswajalnych
  - C. 100 g glukozy
  - D. 10 g węglowodanów złożonych

5. Cukrzyca nazywana insulinozależną to:
  - A. Cukrzyca typu 1, w której komórki organizmu są odporne na działanie insuliny
  - B. Cukrzyca typu 2, w której komórki beta trzustki nie wytwarzają insuliny
  - C. Cukrzyca typu 2, w której komórki organizmu są odporne na działanie insuliny
  - D. Cukrzyca typu 1, w której komórki beta trzustki nie wytwarzają insuliny

6. W diagnostyce cukrzycy typu 1 istotne jest oznaczenie:
  - A. przeciwciał skierowanych przeciwko dekarboksylazie kwasu glutaminowego (anty – GAD)
  - B. poziomu glikogenu na czczo
  - C. aktywności enzymu dekarboksylazy kwasu glutaminowego (GAD) we krwi
  - D. poziomu glukagonu we krwi

7. Surowcem zielarskim wykorzystywanym do produkcji preparatów wspomagających profilaktykę i leczenie cukrzycy są:
  - A. kłącza tataraku
  - B. owoce tarniny
  - C. nasiona lnu
  - D. liście morwy białej

8. Proces glikolizy zapoczątkowuje reakcja:
  - A. hydrolizy
  - B. utleniania
  - C. fosforylacji
  - D. kondensacji

9. Transport glukozy do komórek odbywa się na drodze dyfuzji ułatwionej za pomocą białek określanych skrótem:
  - A. VLDL
  - B. GLUT
  - C. PGDM
  - D. GALT

10. Do grupy naturalnych substancji słodzących należy:
- A. taumatyna
  - B. acesulfam
  - C. sacharyna
  - D. sukraloza
11. Pelagra przejawiająca się zapaleniem skóry i biegunkami jest następstwem niedoboru:
- A. biotyny
  - B. niacyny
  - C. ryboflawiny
  - D. tiaminy
12. Cholesterol nie występuje w:
- A. mięsie
  - B. oliwie z oliwek
  - C. tranie
  - D. podrobach
13. W diecie dostarczającej 3000 kcal i 75 g białka odsetek energii z tego składnika odżywczego wynosi:
- A. 25
  - B. 10
  - C. 20
  - D. 15
14. Enzymem proteolitycznym obecnym w soku jelitowym jest:
- A. dipeptydaza
  - B. elastaza
  - C. karboksypeptydaza
  - D. chymotrypsyna
15. Wskaż parę składników odżywczych nie powiązanych ze sobą funkcjami spełnianymi w organizmie:
- A. witamina B₁₂ i kwas foliowy
  - B. białko i kwas linolowy
  - C. węglowodany i witamina B₁
  - D. witamina E i selen
16. Współczynnik oddechowy przy spalaniu tłuszczów wynosi:
- A. 1,0
  - B. 0,4
  - C. 0,7
  - D. 0,8
17. Wskaż zestaw witamin o właściwościach przeciwutleniających:
- A. biotyna, pirydoksyna, retinol
  - B. tokoferol, kwas askorbinowy, retinol
  - C. kwas pantotenowy, kwas askorbinowy, retinol
  - D. kwas askorbinowy, tokoferol, biotyna
18. Liczba podwójnych wiązań w kwasie eikozapentaenowym (EPA) występującym w tłuszczach rybich wynosi:
- A. 6
  - B. 4
  - C. 5
  - D. 3
19. Wskaż parę składników mineralnych wchodzących w skład witamin:
- A. Se i Co
  - B. S i Mg
  - C. S i Co
  - D. Mg i Co

20. Stosowanymi prebiotykami stymulującymi wzrost korzystnych dla zdrowia bakterii jelitowych są:
- A. lignina i ksyloza
  - B. oligofruktoza i cholina
  - C. inulina i galanina
  - D. inulina i oligofruktoza
21. Popularne przekąski zbożowe typu wafle lub chrupki otrzymywane są z wykorzystaniem procesu:
- A. ekstrudowania
  - B. plasteinowania
  - C. parowania
  - D. prażenia
22. Zatrucia pokarmowe wywołują toksyny wytwarzane w potrawach przez bakterie:
- A. *Helicobacter pylori*
  - B. *Escherichia coli*
  - C. *Staphylococcus aureus*
  - D. *Salmonella enteritidis*
23. W przemyśle spożywczym jako konserwant i regulator kwasowości stosuje się kwas:
- A. mlekowy
  - B. benzoesowy
  - C. cytrynowy
  - D. jabłkowy
24. Przyczyną mięknięcia kiszonych ogórków w czasie przechowywania jest:
- A. rozkład związków pektynowych
  - B. plazmoliza wywołana wysokim stężeniem soli
  - C. degradacja kwasu mlekowego przez pleśń
  - D. hydroliza ligniny pod wpływem kwasów nasilona dostępem światła słonecznego
25. Reakcja Maillarda zachodzi szybciej w środowisku:
- A. alkalicznym
  - B. obojętnym
  - C. kwaśnym
  - D. odczyn środowiska nie ma wpływu
26. Polędwicy wołowej nie wykorzystuje się do sporządzenia:
- A. tournedos
  - B. chateaubriand
  - C. pieczeni duszonej
  - D. carpaccio
27. Składnikami niezbędnymi do wykonania sztufady są:
- A. zrazowa zewnętrzna, słonina
  - B. szynka wieprzowa, boczek surowy
  - C. udziec barani, boczek wędzony
  - D. nerkówka, słonina lub boczek
28. Rosół i sztukę mięsa sporządza się z mięsa:
- A. wołowego z kością lub bez kości
  - B. chudego wieprzowego
  - C. kurczaka lub kury
  - D. cielęcego

29. Z ryb pokrytych drobnymi łuskami, wrosniętymi w skórę, np. lina, okonia łuskę usuwa się poprzez:
- golenie
  - skrobanie
  - ściągnięcie skóry
  - sparzenie i skrobanie
30. Blue, rare, medium to stopnie wysmażenia mięs:
- po wiedeńsku
  - po angielsku
  - po parysku
  - po amerykańsku
31. Zdjęcie przedstawia talerz do podania:
- zestawu surówek
  - warzyw w marynatach, np. ogórków, papryki itp.
  - fondue
  - różnych gatunków sera

38. Do przygotowania greckiej musaki należy użyć:
- A. szparagów
  - B. bakłażanów
  - C. karczochów
  - D. pomarańczy
39. Wskaż prawidłowy sposób podania sufletu z jabłek:
- A. wieloporcjowo na talerzu do dania zasadniczego
  - B. jednoporcjowo w kokilkach
  - C. wieloporcjowo na półmiskach
  - D. jednoporcjowo na szklanych talerzykach
40. Ile kilogramów mrożonych truskawek należy przygotować, aby sporządzić 20 porcji deseru, jeżeli 1 porcja ma ważyć 200 gramów, a straty podczas rozmrażania wynoszą 20%? :
- A. 2,5 kg
  - B. 4,8 kg
  - C. 5,0 kg
  - D. 5,8 kg

Pytania prawda/fałsz (odpowiedz na pytanie czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe).

41. Wątroba jest bezpośrednim magazynem glukozy uwalnianej podczas krótkotrwałej głodówki.
42. Wskaźnik zapadalności określa częstość przypadków danego schorzenia w populacji ogólnej wyrażoną w procentach lub promilach.
43. Cukrzyca jest główną przyczyną utraty wzroku u ludzi w wieku 20-65 lat.
44. Chorzy na cukrzycę nie wymagają regularnej suplementacji witaminowo-mineralnej, z wyjątkiem witamin D, B₁₂ i kwasu foliowego.
45. Ładunek glikemiczny jest to zawartość węglowodanów przyswajalnych podzielona przez wartość indeksu glikemicznego.
46. Tofu, tzw. serek sojowy, otrzymywany jest z mleka sojowego poddanego fermentacji mlekowej, podobnie jak twaróg.
47. Określenie „dobre źródło witaminy w żywnieniu” oznacza to samo co „produkt bogaty w witaminę”.
48. Witamina A powstaje w organizmie z β -karotenu i niektórych innych karotenoidów na drodze biokonwersji.
49. Łączenie w posiłkach produktów mlecznych z produktami zbożowymi zwiększa wykorzystanie białka z tych produktów w organizmie.
50. Antoine Lavoisier, francuski badacz żyjący w XVIII wieku jest odkrywcą metod utrwalania żywności.
51. Typ mąki określa zawartość w niej składników mineralnych wyrażoną w g na 100 kg suchej masy mąki.
52. Warzywa marynowane utrwala się przez sterylizację.
53. Kuchnia *foodpairing* to sztuka kulinarna oparta na łączeniu surowców pozornie do siebie nie pasujących, ale zawierających składniki zbliżone pod względem barwy.
54. Ryba po polsku, ryba w szarym sosie i ryba po nelsonsku to potrawy gotowane z ryb.
55. Court bouillon czyli „krótki smak” to bardzo esencjonalny wywar z warzyw korzeniowych i ziół, często z dodatkiem białego wina.
56. Składnikiem podstawowym mięsnej masy mielonej jest mięso tłuste (wieprzowe) łączone z mięsem chudym (wołowe lub cielęce) w stosunku 2:1.
57. Jarmuż należy gotować bez przykrycia ze względu na wydzielanie się lotnych związków siarki.
58. Likopen to czerwony barwnik pomidorów, którego przyswajalność z potraw zwiększa obróbka cieplna i dodatek tłuszczu.
59. Przygotowując herbatę po angielsku w pierwszej kolejności należy wlać napar, a następnie dodać mleko.
60. Rozkładając nakrycia na przyjęcie zasiadane, należy zachować minimum 60 cm odległości pomiędzy nimi, licząc od środka jednego nakrycia do kolejnego.

Pytania przyporządkowywania (terminy oznaczone literami połącz w pary z określeniami oznaczonymi cyframi).

- 61 Podanym określeniom charakteryzującym zawarte w nim węglowodany przyporządkuj produkt żywnościowy:
A. wysoki indeks glikemiczny	1 - marchew surowa
B. średni indeks glikemiczny	2 - bagietka
C. niski indeks glikemiczny	3 - buraki gotowane
	4 - oliwa z oliwek
- 62 Przyporządkuj wymienionym węglowodanom odpowiednie typy wiązań glikozydowych:
A. celuloza	1 - β - 2,1
B. sacharoza	2 - α -1,4 i α -1,6
C. glikogen	3 - α -1,4
	4 - β - 1,4
- 63 Poniższym węglowodanom przyporządkuj nazwy charakterystycznych dla nich przemian:
A. skrobia	1 - inwersja
B. laktoza	2 - dekstrylizacja
C. sacharoza	3 - fermentacja
	4 - utlenianie
- 64 Połącz nazwy środków słodzących stosowanych w produkcji żywności niskokalorycznej z odpowiadającymi im cechami:
A. laktitol	1 - białko dobrze rozpuszczalne w wodzie
B. taumatyna	2 - w nadmiarze powoduje biegunki
C. aspartam	3 - wrażliwość na temperaturę
	4 - syntetyczny zamiennik skrobi
- 65 Przyporządkuj wymienione składniki mineralne do substancji biologicznie czynnych, w których skład one wchodzi:
A. żelazo	1 - insulina
B. kobalt	2 - cytochrom
C. cynk	3 - witamina B ₁₂
	4 - chlorofil
- 66 Podanym enzymom przyporządkuj aktywujące je jony:
A. fosfolipaza	1 - H ⁺
B. pepsyna	2 - Ca ⁺⁺
C. amylaza	3 - Cl ⁻
	4 - Na ⁺
- 67 Wymienionym witaminom przyporządkuj odpowiednie objawy niedoboru:
A. retinol	1 - łuszczenie się skóry
B. tokoferol	2 - dystrofia mięśni
C. biotyna	3 - niedowidzenie zmierzchowe
	4 - niekrzepliwość krwi
- 68 Podanej nazwie kwasu tłuszczowego przyporządkuj odpowiednią liczbę atomów węgla w łańcuchu:
A. oleinowy	1 - 12
B. masłowy	2 - 20
C. laurynowy	3 - 18
	4 - 4
- 69 Połącz w pary warzywa i owoce, które obfitują w ten sam składnik pokarmowy:
A. banany	1 - brukselka
B. morele	2 - ziemniaki
C. truskawki	3 - marchew
	4 - ogórki

70. Podanym składnikom przyporządkuj ich przybliżony udział w ciele zdrowego dorosłego człowieka:
A. białko	1 - 25 %
B. węglowodany	2 - 1 %
C. makroelementy	3 - 17 %
	4 - 7 %
71. Podanym substancjom przyporządkuj odpowiednie procesy ich otrzymywania:
A. pektyny	1 - fermentacja
B. kwas mlekowy	2 - ekstrakcja
C. glukoza	3 - hydroliza
	4 - tłoczenie
72. Wymienione półprodukty połącz z otrzymanymi z nich gotowymi wyrobami:
A. podmłoda	1 - chrupki
B. semolina	2 - makaron
C. kaszka kukurydziana	3 - herbatniki
	4 - chleb pszenny
73. Podanym surowcom przypisz nazwę występującego w nich białka:
A. soja	1 - awenina
B. pszenica	2 - gliadyna
C. jaja	3 - wicylina
	4 - liwetyna
74. Danym potrawom przyporządkuj właściwości jaj wykorzystane przy ich sporządzaniu:
A. pasztet z zająca	1 - spulchniające
B. sos tatarski	2 - emulgujące
C. mus truskawkowy	3 - wiążące
	4 - zagęszczające
75. Przyporządkuj elementy gastronomiczne do poszczególnych tusz:
A. baranina	1 - podgardle, żeberka, biodrówka
B. wołowina	2 - karkówka, górką, nerkówka
C. cielęcina	3 - szponder, rozbratel, antrykot
	4 - udziec, comber, mostek
76. Wymienione przyprawy połącz z odpowiednimi częściami roślin:
A. kasja	1 - liście
B. rozmaryn	2 - kora
C. kwiat muszkatałowy	3 - owoc
	4 - osnówka
77. Do podanej potrawy dobierz odpowiednią wielkość talerza:
A. szarlotka	1 - średnica 12 cm
B. łosoś wędzony na sałacie z pesto	2 - średnica 17 cm
C. kaczka pieczona z talarkami ziemniaczanymi	3 - średnica 21 cm
	4 - średnica 28 cm
78. Połącz charakterystyczną potrawę z rodzajem śniadania:
A. fasolka w sosie pomidorowym	1 - kontynentalne
B. sery i wędliny	2 - wiedeńskie wzmocnione
C. pancake	3 - angielskie
	4 - amerykańskie
79. Dobierz właściwy czynnik zagęszczający do podanych potraw z warzyw i owoców:
A. kisiel truskawkowy	1 - mąka pszenna
B. galaretka wiśniowa	2 - pektyna
C. marchewka duszona	3 - żółtko
	4 - mąka ziemniaczana
80. Wymienionym ciastom przyporządkuj odpowiedni czynnik spulchniający:
A. gniazda poznańskie	1 - piana z białek
B. pierniczki	2 - para wodna
C. szampanki	3 - utarte żółtko
	4 - soda oczyszczona